

DRØMMENES VÆRDIKÆDER

DRØMMENES VÆRDIKÆDER

Undervisningsmateriale udviklet af:

Anna Rønne

Kyla Andersen

Annika Nilsson

Emmeline Werner

Lay out:

Frederikke Becher

NOAH Friends of the Earth

Drømmenes værdikæder er skabt i et samarbejde mellem miljøorganisationer i Danmark (NOAH), Mozambique (JA!), Indonesien (Walhi), Paraguay (Heñoí) og Indien (PJCI), samt scenograf og installationskunstner Annika Nilsson.

Målet er at bruge kunst til at sætte fokus på de forbindelser, der eksisterer mellem det globale Syd og Nord, mellem de steder og de mennesker, der udvinder råmaterialer og de steder og mennesker, der forbruger dem. Vi sætter fokus på tin til mobiltelefoner, soja til svinefoder, palmeolie til make up, gas til el og bomuld til tøj.

Projektet er støttet af Udenrigsministeriets Oplysnings- og Engagements-pulje.

Udenrigsministeriets
Oplysnings- og
Engagementspulje

Drømme

Vi vil skabe nye forestillinger om verden, vi vil drømme en bedre drøm.

Vi beder jer om at drømme, ved at have øjnene på og hænderne i de materialer vi hver dag forbruger, for at lære det at kende på nye måder. Og se hvad de gør ved os, og hvor i verden vores drømmes fartøj ender.

værdier

wiki: "Værdier er, i bund og grund, principper, der vejleder, guider og motiverer dig gennem hele livet. De ændrer sig over tid og gennem de forskellige livsfaser, du befinder dig i. Jo tydeligere dine værdier er for dig, jo lettere er det at leve i overensstemmelse med dem."

kæder

Milioniere af hænders arbejde i verden udgør en lang kæde af forbindelser.

Enorme cirkler spredes af vores skabende handlinger i et hæsblæsende tempo.

Vi skal eksperimentere med at bryde tempoet og forbindelsen med vores skærme, tøj, make up og mad for at forene det skrøbeligste og sarteste og det mest altafgørende : bevægelsen af luft ind og ud af din krop.

Hvilke kæder af handlinger sætter vi selv i gang? I en verden, der kalder på en langt højere grad af omsorg, både for vores landskab, men også for vores kroppe, vores fællesskab og for alt det, der forbinder os.

Indhold

VELKOMMEN / VÆRKTØJSKASSEN

Velkommen / Værktøjskassen	5
Oversigt over indhold i værktøjskassen	6

TEMAER

Eksempel på en opskrift med Tema 1: Minecraft	7
Eksempel på en opskrift med Tema 2: Made in	8
Eksempel på en opskrift med Tema 3: Beauty Business	9

LÆRINGSSPIL: UNBOX

Læringsspil: UNBOX	10

CASES / VÆRDIKÆDER

Tin til elektronik (Indonesien)	12
Soja til foder til produktionsdyr (Paraguay)	13
Palmeolie til kosmetik og snacks (Indonesien)	14
Bomuld til tøj (Indien)	15

TEORIER

Frontstage / backstage: drømmenes maskinrum	16
Staying with the trouble: Kontaminationsæstetik	18
Drømme og teknologi	20
Normkritik: om at få øje på det, vi tager for givet	22
Haptisk / optisk: Oplevelser gennem nærhed og distance	24
Den metaboliske kløft: fra forbrug til overforbrug	26

VÆRKER TIL ANALYSE

Muhammad 'Ucup' Yusuf, Golden Ticket, 2016	28
Neri Oxman, Aguahoja, 2014-2020	29
Hannah Toticki Anbert, Gudernes lager, 2023	30
Maryam Jafri, Home Office, 2021	31
Miriam Rudolph, Neocolonial Landscape, 2016	32
Ai WeiWei, Soleil Levant, 2017	33
Osborne Macharia, A tribe called gold, 2023	34
Olafur Eliasson, Green river, 1998	35
Dolorosa Sinaga, Avante, 2001	36
Wangechi Mutu, You are my sunshine, 2015	37

PRAKSISFORMER

Minecraft: Elektronik-mosaik	39
Made in: Utopisk labeliligning	42
Beauty Business: Kroppens topografi.....	45

velkommen til drømmenes værdikæder

Hvilket stof er moderne drømme skabt af? Hvad stræber vi efter? Og hvorfor?

I en fælles undersøgelse af moderne menneskers drømme og utopier dykker vi ned i de bagvedliggende mekanismer og i det globale maskinrum, der muliggør vestlige utopier.

Vores ønske med materialet 'Drømmenes værdikæder' er at skabe en værktøjskasse, hvor du som underviser kan finde forskellige materialer til at arbejde med TAP-metodens vekselvirkning mellem teori, analyse af værker og praksisøvelser.

værktøjskasse

Materialet indeholder et **læringsspil**, UNBOX, tre **temaer**, fire **cases** (værdikæder mellem Syd og Nord), seks **teorier**, 10 **værker til analyse**, samt forskellige bud på **praksisformer**, som er koblet til de tre temaer.

Vores håb er, at de forskellige teorier kan hjælpe dig og dine elever med at undersøge verden omkring dem. Du kan f.eks. bruge Erving Goffmans teori om "frontstage / backstage" eller Donna Haraways teori om "staying with the trouble" til at undersøge palmeolieproduktionen i Indonesien og dens forbindelse til vores opfattelse af skønhed her i Danmark. Du kan se, hvordan forskellige kunstnere har grebet det samme emne an, og finde inspiration i deres arbejde til at guide dine elever i deres egen kreative proces.

Vores samarbejde med kunstner Annika Nilsson har ført til, at vi kan tilbyde dig forskellige typer af praksisser, som kan tilpasses til det tema, du vælger.

Vi har udviklet dette materiale i håb om, at det kan bruges på en legende og kreativ måde, og for at give dig mest mulig frihed til at **tilpasse det til din undervisningspraksis**.

oversigt over indholdet i værktøjskassen

TEMAER

- Minecraft
- Made in
- BeautyBusiness

LÆRINGSSPIL: UNBOX

CASES / VÆRDIKÆDER

- Tin til elektronik (Indonesien)
- Soja til foder til produktionsdyr (Paraguay)
- Palmeolie til kosmetik og snacks (Indonesien)
- Bomuld til tøj (Indien)

TEORIER

- Frontstage / backstage: drømmenes maskinrum
- Staying with the trouble: Kontaminationsæstetik
- Drømme og teknologi
- Normkritik: om at få øje på det, vi tager for givet
- Haptisk / optisk: Oplevelser gennem nærhed og distance
- Den metaboliske kløft: fra forbrug til overforbrug

VÆRKER TIL ANALYSE

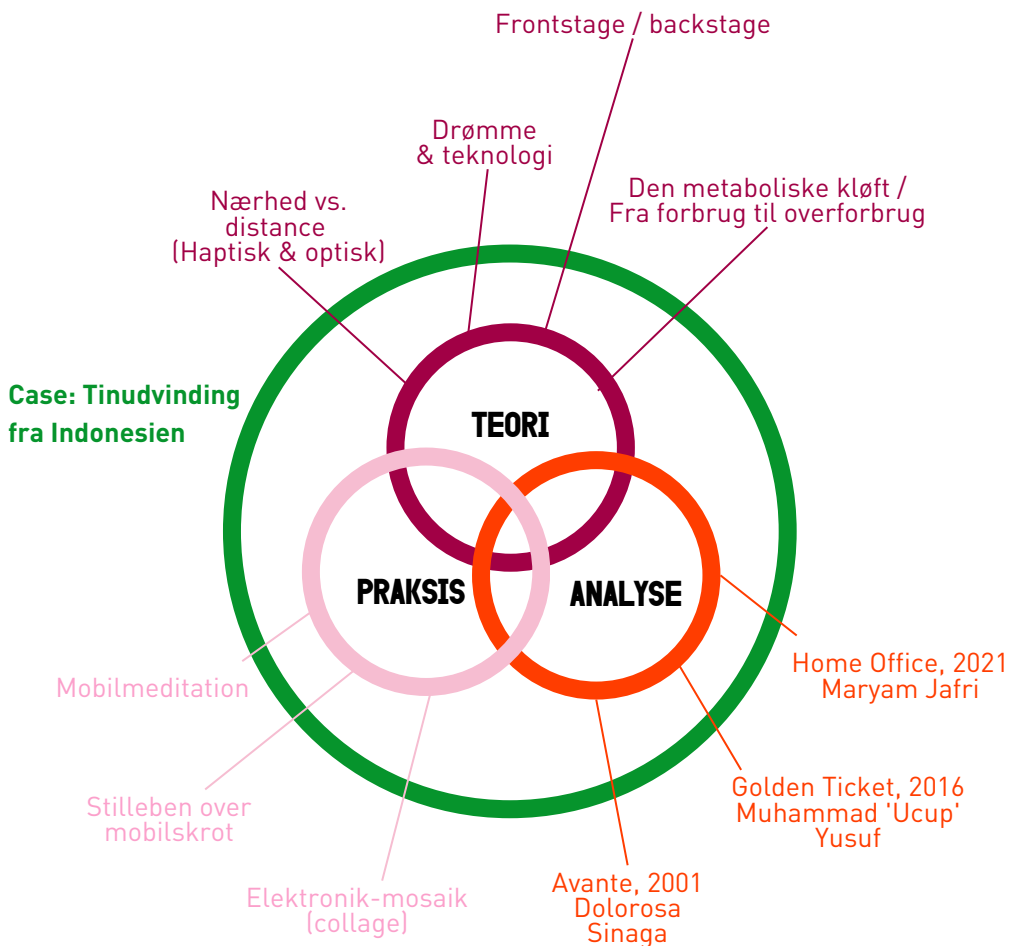
- Muhammad 'Ucup' Yusuf, Golden Ticket, 2016
- Neri Oxman, Aguahoja, 2014-2020
- Hannah Toticki Anbert, Gudernes lager, 2023
- Maryam Jafri, Home Office, 2021
- Miriam Rudolph, Neocolonial Landscape, 2016
- Ai WeiWei, Soleil Levant, 2017
- Osborne Macharia, A tribe called gold, 2023
- Olafur Eliasson, Green river, 1998
- Dolorosa Sinaga, Avante, 2001
- Wangechi Mutu, You are my sunshine, 2015

PRAKSISFORMER

Til de tre temaer, Minecraft, Made in og BeautyBusiness har installationskunstner Annika Nilsson udviklet nogle bud på praksisøvelser og "materialemeditationer", som kan bruges til inspiration. De er beskrevet til allersidst her i hæftet.

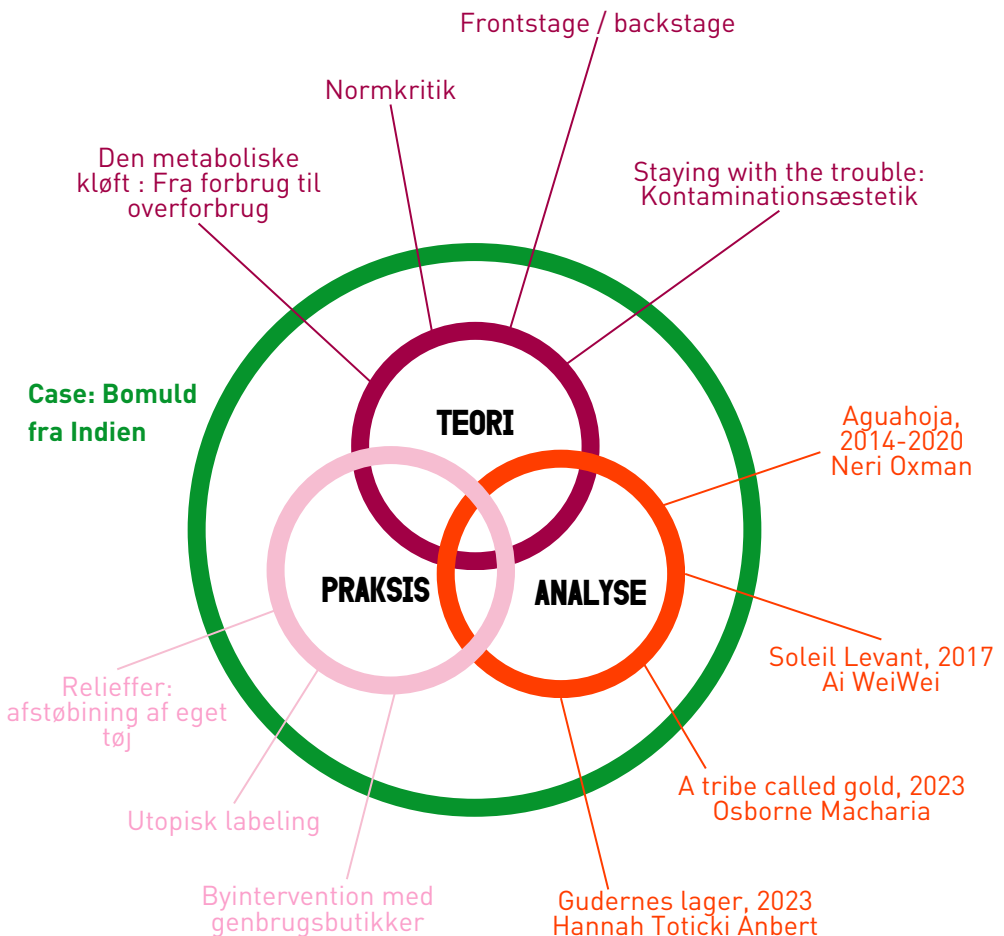
Eksempel på en opskrift med tema 1: minecraft

Første eksempel på en opskrift, hvor nogle af materialets forskellige komponenter er sammensat til et forløb.

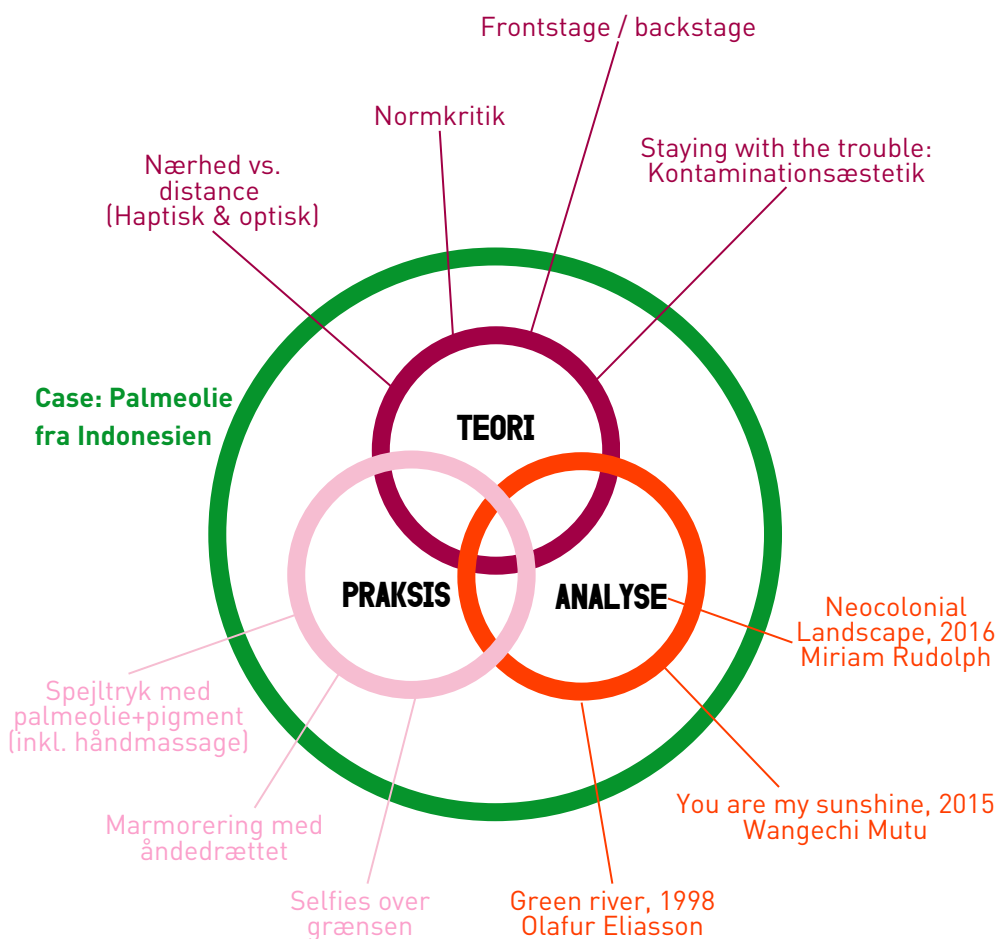
Eksempel på en opskrift med tema 2: made in

Andet eksempel på en opskrift, hvor nogle af materialets forskellige komponenter er sammensat til et forløb.

Eksempel på en opskrift med tema 3: Beautibusiness

Tredje eksempel på en opskrift, hvor nogle af materialets forskellige komponenter er sammensat til et forløb.

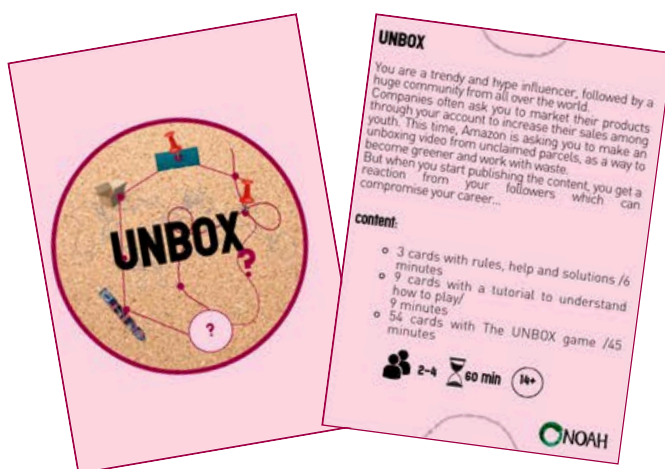
UNBOX : spil

Du er en trendy og hypet influencer, der har hundredtusindvis af følgere fra hele verden. Virksomheder beder dig ofte om at markedsføre deres produkter via din konto for at øge deres salg blandt unge. Denne gang beder Amazon dig om at lave en unboxing-video af uafhængede pakker som en måde at blive grønnere på og minimere mængden af affald. Men da du begynder at udgive indholdet, får du reaktioner fra dine følgere, som kan sætte din karriere på spil...

UNBOX-spillet er **et kortbaseret escape game**, som kan bruges som lærings spil til at få en grundlæggende forståelse af **vores placering i globale værdikæder**: fra råmaterialer til forbrugsprodukter og i sidste ende til affald.

UNBOX-spillet er fiktivt, men alle oplysninger er baseret på **sande historier** og virkeligheder i den globaliserede verden.

UNBOX kan spilles af mellem **1-4 personer pr. kortspil** og tager **60 minutter**. Du kan bestille eller downloade UNBOX her: https://www.noah.dk/kreative_forbindelser/unbox

cases / værdikæder

Materialet indeholder fire forskellige cases eller værdikæder. Hver case afspejler en drøm eller en utopi i vores del af verden, som trækker tråde til andre steder på kloden. På de næste sider følger kort introduktion til de fire cases.

Tin til elektronik fra Indonesien:

Ved at vælge denne case er det muligt at udforske begreberne ekstraktivisme, minedrift, arbejdsstyrke, landskab, forurening, ulighed, planlagt forældelse, teknologisk samfund, elektronisk affald, GDPR, alternativer som f.eks. reparationscaféer.

Soja til dyrefoder fra Paraguay:

Her er det oplagt at arbejde med de forskellige aspekter af landgrabbing, skovrydning, monokultur, transport, intensivt dyrehold, antibiotika, madspild, samt regenerativt landbrug og madvaresuveræniteten som alternativer.

Palmeolie til make up og snacks fra Indonesien:

Palmeolie indgår i mange af de varer, vi bruger hver dag. Denne case berører derfor: industriel fødevarerproduktion, kosmetik, skønhedsnormer, landskaber, greenwashing, EU-direktiver. Alternativerne er lokale produkter og cirkulære økonomier.

Bomuld til tøj fra Indien.

Casen dækker vandforbrug i landbruget, pesticidforurening, kønsspørgsmål, arbejdsforhold, billig arbejdskraft, modeindustri, affald, forbrug, plastaffald. Alternativerne er less is more, degrowth og naturlige og genanvendelige materialer.

For hurtig at kunne introducere eleverne til den valgte case / værdikæde har vi i samarbejde med vores partnere i hhv. Paraguay, Indonesien, Mozambique og Indien udarbejdet et kort infoark på én A4side samt små videoer, som du kan finde her: https://www.noah.dk/kreative_forbindelser/vaerdikaeder.

Tin til elektronik fra Indonesien

Al statistik peger på, at du ejer en smartphone. Det gør langt de fleste nemlig, og hele **98% af Gen Z på verdensplan, ejer i dag en smartphone.**

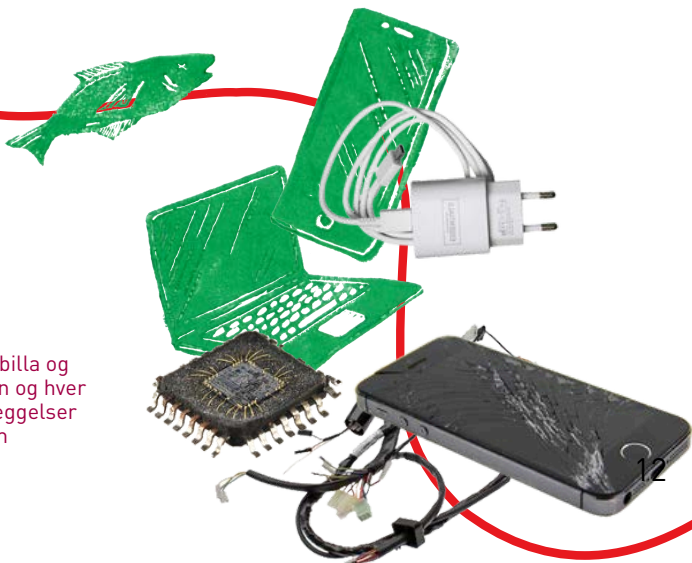
Over de sidste ti år er markedet eksploderet. I perioden 2016 til 2023 blev der i gennemsnit købt 1,4 milliarder nye smartphones om året.

I gennemsnit bliver en smartphone brugt i to år, og under 1% af alle smartphones bliver genanvendt. I hver telefon er der omkring 2 gram tin, og med 1,4 milliarder nye smartphones hvert år svarer det til, at der hvert år bliver brugt **2.800 tons tin bare på produktionen af smartphones.**

Men hvor kommer tin fra? Og hvem står i den anden ende og sørger for, at vi får tin til vores nye telefoner år efter år?

Scan QR-koden og mød Nabilla og Ariadi, som bor i Indonesien og hver dag kæmper mod de ødelæggelser af deres lokalområder, som tinudvinding medfører.

soja til foder til produktionsdyr fra Paraguay

En helt almindelig dansker spiser i gennemsnit **52 kilo kød om året**. Det er ét kilo om ugen.

Kød er en god kilde til protein og forskellige vitaminer og mineraler, og vores indtag af kød har spillet en vigtig rolle i menneskets udvikling. Men **vores indtag af kød i dag er næsten tre gange højere end det, de officielle kostråd anbefaler**.

Udover at vores store forbrug af kød kan have konsekvenser for vores helbred, så trækker det også tråde helt om på den anden side af kloden.

For de dyr vi spiser, spiser rigtig meget foder, og **langt det meste foder kommer fra Sydamerika**, blandt andet fra landet Paraguay.

Palmeolie til kosmetik og snacks fra Indonesien

Vores hverdag er proppet med det. Palmeolie. Det er i alt fra vores rengøringsmidler, stearin, makeup og cremer til kopnudler, chokolade, kiks og færdigretter.

Det er overalt, det billige fedtstof, palmeolie. Udover, at palmeolie indeholder meget mættet fedt, og derfor ikke er en sund type fedt, så trækker vores forbrug af palmeolie også nogle negative tråde til områder på den anden side af kloden, hvor regnskov fældes og lokalbefolkninger fordrives fra deres jord for at gøre plads til palmeolieplantager.

Scan QR-koden og mød Igo og Janang, som bor i Indonesien og hver dag kæmper mod de ødelæggelser af regnskoven, som palmeolieplantagerne medfører.

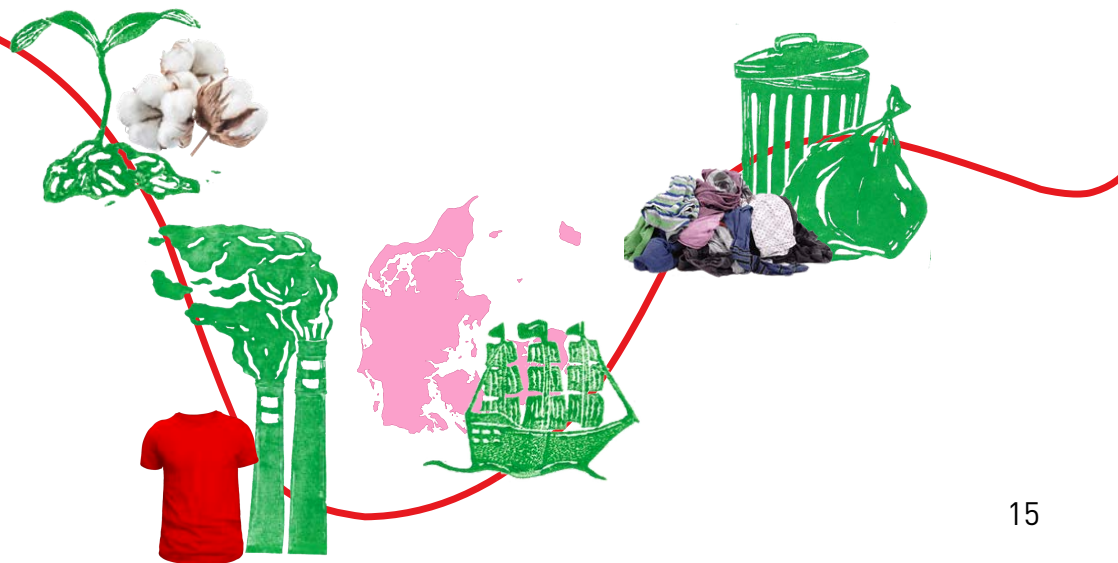
Bomuld til tøj fra Indien

Som alle andre borgere i Danmark **forbruger du statistisk set 10,9 kg tøj om året**, svarende til 66.384 tons på nationalt plan.

Tøj kan både produceres af kunststof som polyester og nylon eller af uld og skind, som kommer fra dyr, men oftest produceres det af bomuld.

Med sin produktion på 6,42 millioner tons bomuld, er Indien i øjeblikket verdens største producent af bomuld.

Bomuldsproduktion er i mange tilfælde forbundet med store miljøproblemer. Overdreven brug af pesticider og kemikalier samt de store mængder vand, der anvendes under dyrkningen, medfører ødelæggelse af naturen og mangel på rent drikkevand for millioner af mennesker i Indien.

A thick red line starts from the top left, curves down and right, then loops back up and right, crossing itself, and finally loops down and left, ending near the top right.

TEORI

Frontstage og backstage: drømmenes maskinrum

Den canadiske mikrosociolog Erving Goffman har brugt klassiske termer fra teaterverdenen til at beskrive mennesket og vores evne til og ønske om at performe på forskellige måder afhængigt af, hvor vi er og hvem vi er sammen med. Det bruger han begreberne 'frontstage', 'backstage' og 'middlestage' til.

- Frontstage, er der, hvor du performer på en måde, som du regner med, at der forventes af dig. Det kan tage mange former, men man regulerer altid sin adfærd i henhold til de mennesker og den kontekst, man er i.
- Backstage, derimod, er der, hvor du "kan være dig selv", der hvor du slapper af og ikke tænker på, hvordan andre måtte opfatte dig. Det er f.eks. hjemme hos dig selv, sammen med din nærmeste familie og venner.
- Middlestage er der, hvor du foregiver at fremvise dit backstage, f.eks. på sociale medier. Måske viser du dit hjem frem eller dig selv uden makeup, men du vil stadig selv have kontrollen over, hvad det er de andre skal se, og på den måde bliver det stadig en medieret udgave af dit backstage. Af den grund kalder Goffman det for middlestage.

Vi kan også bruge Goffmans teori til at undersøge andre dele af vores liv og samfund. For eksempel hvis vi gerne vil kaste lys på vores opfattelse af, hvad 'det gode liv' er, og hvordan det "performes" i vores frontstage. Det handler måske om at eje de rigtige ting, spise den rigtige mad og se ud på den rigtige måde. Men for at disse drømme kan realiseres, er der et backstage, som vi ikke viser. For vores drømme om det gode liv hænger bl.a. sammen med de reklamer vi ser og trækker tråde til mange steder i verden.

Når virksomheder gerne vil sælge os nye smartphones, burgermenuer eller kosmetik, så ser vi kun frontstage, det som virksomhederne gerne vil have, at vi ser, f.eks. smukke, sunde, unge mennesker, der har det sjovt sammen mens de vifter med nye telefoner, spiser burgermenuer eller prøver skønhedsprodukter, men vi ser ikke alt det, der foregår på bagscenen. Virksomhederne vil ikke have os til at se, at de nye mobiltelefoner kræver, at vi sprænger bjerge og forurener floder i Indonesien eller at burgermenuerne kræver, at grisene kan få foder ved at fælde regnskov i Paraguay.

Hvad ville der ske, hvis vi byttede om på frontstage og backstage? Og hvordan ville vores drømmes maskinrum egentlig se ud, hvis vi turde vise det frem for omverdenen?

- REFERENCE: Erving Goffman: "The Presentation of Self in Everyday Life" 1959

The page features several thick, red, hand-drawn style lines that meander across the white background. One line starts at the top left, curves down and right, then loops back up and left. Another line starts at the top right, curves down and left, then loops back up and right. A third line starts at the bottom left, curves up and right, then loops back down and left. These lines create a sense of movement and organic form.

TEORI

**staying with the trouble:
kontaminationsæstetik**

Vi vokser op i en verden fuld af udfordringer, krige, skovbrande, oversvømmelser og meget andet. Det kan være svært at udholde de mange negative nyheder, som vi dagligt har adgang til. Der er typisk tre måder at regere på, når vi oplever den form for trussel: Fryse, flygt eller kæmp.

I vores del af verden er det heldigvis sjældent nødvendigt rent fysisk at flygte eller kæmpe, men i en overført betydning kan vi sige, at vi mentalt reagerer på samme måde: vi fryser ved at blive handlingslammede og triste og kede af det men uden at kunne stille noget op, vi flygter ved at forsvinde ind i timevis af videoer på de sociale medier, med folk, der gør fjollede ting, og nogle gange, så tager vi kampen op, så ser vi frygten lige i øjnene og gør noget: taler med vores venner om problemerne, går til demonstrationer for at markere vores holdninger, eller vi formulerer på en anden måde vores kritik offentligt.

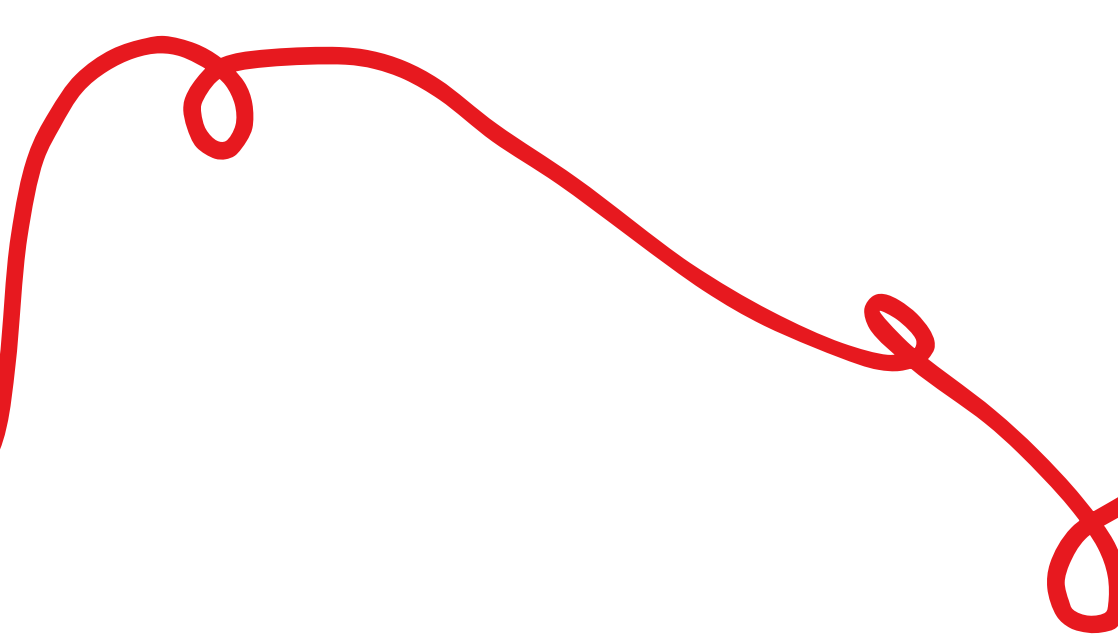
Den amerikanske kønsforsker og biolog Donna Haraway skrev i 1996 et værk med titlen: *Staying with the trouble* (At blive ved med at være i problemerne). Her påpeger Haraway, at hvis vi ønsker at ændre den verden vi lever i nu, så er det vigtigt, at vi forsøger at blive i problemerne og se dem i øjnene. Kun ved at kigge grundigt på problemerne, det Haraway kalder "monstrøse figurer", som udspiller sig på kloden, så kan vi lære at få øje på nye muligheder. Det er således et forsøg på at vende vores blik mod det 'der er' - at vende blikket mod muddret og ikke op i skyen - mod jordkloden og dets jordboere.

Den måde, hvorpå Haraway tænker kritisk og kreativt med kunst, videnskab og politik, er også en invitation til os om at dykke dybere ned - at følge nogle af trådene og finde nye figurer i de materialer, vi umiddelbart får øje på.

Et begreb fra kunstverdenen, der måske kan hjælpe os med at kigge ned i muddret og blive ved med at være i problemerne er 'kontaminationsæstetikken'. Etymologisk kommer ordet 'kontamination' fra det latinske ord 'contaminare', som betyder at fordærve, besmitte eller forurene. Hvad sker der, hvis vi prøver at få øje på det smukke i det grimme? Det harmoniske i det ødelagte? Det dragende ved det fordærvede og forurenede?

REFERENCER:

- Haraway, Donna J., 2016, *Staying with the Trouble - Making Kin in the Chthulucene*, Duke University Press.

TEORI **DRØMME & TEKNOLOGI**

I årtier - hvis ikke århundreder - er vi mennesker blevet forført og fortryllet af de håb og løfter, der omgiver den teknologiske udvikling. Ifølge den britiske antropolog Marilyn Strathern så er teknologiens ældgamle løfte til os mennesker "den evige 'muliggørelse'". Som en arketypisk euro-amerikansk værdi, vores evige ønske om "at gøre ting" vil for altid hænge uløseligt sammen med den teknologiske udvikling.

Vi er for længst blevet vant til teknologiens forførende løfter. Både som almindelige mennesker såvel som politikere og meningsdannere tror vi fuldt og fast på klimateknologier, velfærdsteknologier og sundhedsteknologier, for blot at nævne nogle få. Vi har lært at stole på, at de teknologiske løsninger på alle vores problemer nok skal komme.

Og som det forholder sig med meget i den moderne verden, er der kun blevet flere og hurtigere teknologiske løsninger med tiden, som i stigende grad gør det svært for os at gennemskue, hvilke praktiske og manuelle mekanismer, der ligger bag denne enorme facilitering af 'muliggørelse'.

Nu er det tid til, at vi dykke ned i, hvad der foregår på bagscenen af denne 'muliggørelse'. Denne drøm om teknologiske vidundere, der fortsat vil revolutionere vores liv. For i lige så høj grad som teknologi kan virke som ren magi, så er det altid et resultat af menneskers fysiske manuelle arbejde et eller andet sted i verden, som måske er usynligt for os, men ikke desto mindre fletter sig sammen med vores fælles skæbne - om vi vil det eller ej.

REFERENCE;

- Strathern, M. (1996). "Enabling Identity: Biology, Choice, and New Reproductive Technologies". In S. Hall and P. Du Gay (eds.), *Questions of Cultural Identity*, 37-45. Sage Publications.
- Maguire, J & Winthereik, B. R.: (2023) *Reclaiming Technology - A poetic scientific Vocabulary*:
https://backend.orbit.dtu.dk/ws/portalfiles/portal/329983848/Reclaiming_Technology_A_Poetic_scientific_Vocabulary_sm.pdf s. 9 og 10.

TEORI

**Normkritik:
om at få øje på det,
vi tager for givet**

Forestil dig, at du sidder ved et spisebord sammen med en lille baby. Pludselig begynder tallerkener og bestik at flyve rundt i lokalet. Hvem tror du vil blive mest overrasket? Babyen eller dig? Du vil sandsynligvis blive en smule skræmt. Du kender til tyngdekraftens love og ved af erfaring, at tallerkner ikke har sin egen bevidsthed eller evne til fremdrift eller opdrift. Babyen, derimod, vil måske synes, at det er lidt sjovt, men den vil sandsynligvis ikke undre sig. Babyen er i gang med at lære verden at kende. Den kender ikke til tyngdekraften og accepterer såvel en tallerken i luften som på bordet.

En tallerken (i hvert fald dem fra køkkenskuffen) kan ikke flyve! Det er der naturlove, som definerer for os. Men på samme måde er det med menneskers adfærd. Vi lærer fra vi er helt små, at det er rigtig at spise med kniv og gaffel og forkert at spise med fingrene. Det er ingen naturlov, men det er en uskreven og almindeligt anerkendt regel mange steder i verden. Sådanne uskrevne regler kaldes også for en 'norm'. Normer kan variere mellem kulturer, samfund og sociale grupper og kan omfatte forskellige områder af livet, som sociale interaktioner, påklædning, spisevaner, kønsrolle m.m.

Normkritik er når man forholder sig kritisk til de normer og forventninger, som eksisterer i det samfund, vi lever i. Som faglig disciplin er normkritikken udviklet af kønsforskere for at stille skarpt på de måder, vi forstår og taler om 'køn' på, hvordan man er en "rigtig" og en "forkert" dreng eller pige. Men ligesom vi kan stille kritiske spørgsmål til den måde vi tænker køn på, så kan normkritikken også bruges til at stille spørgsmålstegn ved alt det andet, vi tager for givet.

Normer er ikke nødvendigvis negative. Der er ofte en god grund til, at vi har udviklet en uskreven regel om, at vi tager skoene af, før vi går ind i nogens hjem, at vi siger 'Undskyld', hvis vi rammer nogen med tasken i bussen, eller at vi f.eks. i Danmark har en norm om, at 'hygge sig'; så der ikke er nogen, der kommer efter os, hvis vi slapper af i sofaen søndag aften i stedet for at være på arbejde. Men ligesom med normerne omkring køn, så er der mange uskrevne regler og handlemåder, som kan have godt af at blive undersøgt kritisk. Især hvis vi gerne vil ændre vores samfund, så det f.eks. bliver mere inkluderende og mere bæredygtigt. Når man skal arbejde normkritisk i billedkunst, så handler det om at få blik for de regler og forventninger, som sætter rammerne for det enkelte menneskes eller en gruppes handlerum. Hvis f.eks. William fra klassen først må få en telefon, når han bliver 18, eller hvis Melanie ikke må få nyt tøj før hun er vokset helt ud af det gamle, så bryder det med en norm om, at børn i Danmark skal kunne følge med, hvad klassekammeraterne laver online og også skal følge den mode, som på et givent tidspunkt dikteres af omverdenen.

TEORI

**Haptisk og optisk:
oplevelser gennem
nærhed og distance**

Siden Aristoteles 350 år f.v.t udtænkte den geocentriske verdensorden, som placerede mennesket i centrum af hele universets aktivitet, har vi - gennem en lang og pinefuld erkendelse - måtte erfare, at vi blot svæver afsted på en undseelig lille planet i det store og mørke ingenting. Selvom det geocentriske verdensbillede viste sig at være forkert, så skulle det holde i 1.500 år, før det for alvor blev udfordret.

Da idéen om det heliocentriske verdensbillede første gang blev fremlagt, var det så kontroversielt, at ophavsmanden, den polske astronom Nikolaus Kopernikus, først turde at udgive sin bog om emnet, da han lå for døden i 1543. Siden er erkendelserne om vores ligegyldige plads i universet raslet ned over menneskeheden.

I 1966, blev der taget et ikonisk billede af jorden fra rumsonden Lunar Orbiter 1. Billedet viser jorden, som "står op" over månen. Netop dette billede, der viser hvor lille og skrøbelig vores planet er i det store og mørke verdensrum, var med til at starte hele miljøbevægelsen. Siden er flere astronauter kommet tilbage fra rummet med det, der kunne være nøglen til at mobilisere vores bevidsthed. Da Apollo-14-astronauten Edgar Mitchell kom hjem fra rummission var han forandret, og hævdede at ethvert menneske, enhver politiker burde flyves ud i rummet for at opleve vores lille planet på afstand. I et interview med Peoples Magazine udtalte han senere: "Man skulle tage et solidt tag i nakken på en politiker, slæbe ham et par hundrede tusind kilometer ud i rummet og sige: 'Så se det dog, din klovn!'"

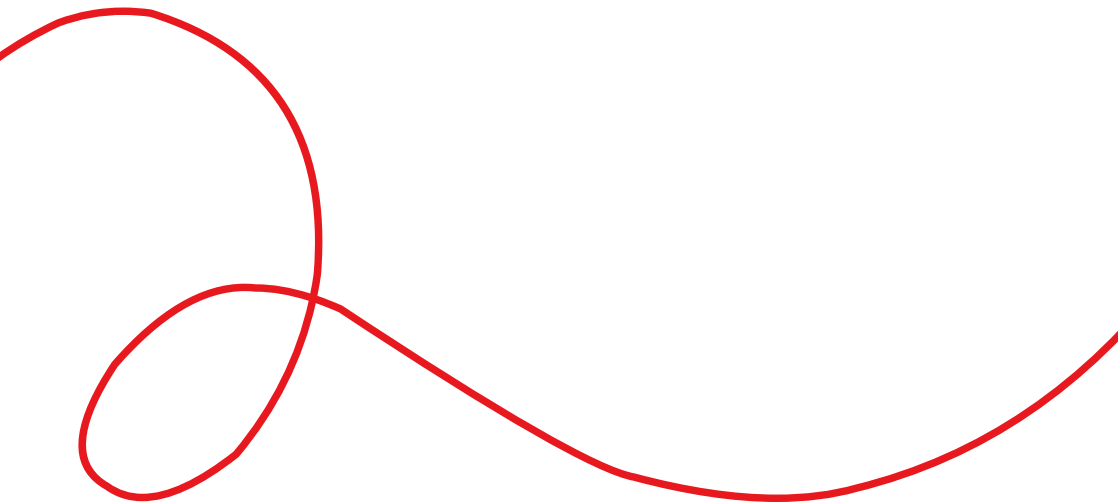
Vores oplevelse af verden gennem enten at zoomer ind eller ud på dele og helheder er en vigtig del af en kunstpraktisk. Allerede i slutningen af 1800-tallet introducerede den østrigske kunsthistoriker Alois Riegl de modstillede begreber optisk og haptisk visualitet. Hvor det haptiske karakteriserer opfattelse af nærhed og konkret orientering mod overflader, så er optisk udtryk for en distance, hvor det vigtige er det figurative og dybdeperspektivet. Etymologisk betyder 'haptisk' evnen til at gribe eller røre. Når det alligevel er relevant i en kunstanalysepraksis, hvor man kun meget sjældent må berøre et værk, så skal man forestille sig, at man kan bruge øjnene som en slags fingre. Selvom en overflade kun betragtes visuelt, kan en nubret, ru eller glat struktur opleves som sådan, selvom den ikke kan berøres med følesansen men kun opleves med øjnene.

REFERENCE:

- "Edgar Mitchell's Strange Voyage", Peoples Magazine, 08.04.74: <https://people.com/archive/edgar-mitchells-strange-voyage-vol-1-no-6/>
- Paldam, Camilla Skovbjerg: "Den multisensoriske ækelhed: Haptisk perception i intermedialt perspektiv."

TEORI

Den metaboliske kløft: Fra forbrug til overforbrug

Ordet 'metabolisme' betyder "optagelse, opbygning, nedbrydning og udskillelse af stoffer og den hertil knyttede energiomsætning i en levende organisme", dvs. den proces, at en levende organisme for at producere energi til nye aktiviteter både tager fra og giver tilbage til omverdenen. Ifølge sociologen Karl Marx kan man forstå forholdet mellem menneske og natur som et metabolisk forhold; vi tager, og vi giver tilbage for at opretholde naturen og os selv.

'Den metaboliske kløft' er en teori om økologiske krisetendenser udviklet af sociologen John Bellamy Foster som en videreudvikling af Karl Marx' arbejde. Med teorien om 'den metaboliske kløft' kan vi beskrive den komplekse og dynamiske udveksling mellem mennesker og natur, der er resultatet af menneskeligt arbejde, især den del af vores arbejde, som handler om at bearbejde jorden.

Hvis det var praktisk muligt at opsamle alle faste og flydende ekskrementer og andre forbrugte ressourcer fra jordens indbyggere med mindst muligt tab og give hver landmand den del tilbage, der stammer fra produkter, som hun oprindeligt leverede, ville jordens produktivitet kunne opretholdes næsten uforstyrret. Men med den globalisering, som har gjort det muligt for os at få mobiltelefoner med tin fra Indonesien, ladet med energi fra fossilgas fra Mozambique, spise svin fodret med soja fra Paraguay, gå i tøj produceret med bomuld fra Indien og smøre os ind i creme fuld af palmeolie fra Indonesien, så er det metaboliske forhold mellem mennesker og natur blevet brudt.

Den metaboliske kløft tog for alvor fart i takt med, at storindustrien op gennem 1800 og 1900-taller krævede fabrikker, råmaterialer, arbejdere og store mængder mad, der gjorde, at de søgte længere og længere væk for deres ressource- og affaldsstrømme. Da de rumlige barrierer blev nedbrudt, "overtrådte" vores samfund det, der tidligere var "naturens betingelser for bæredygtighed".

Og processen er blot eskaleret siden. I 2024 faldt Earth Overshoot Day den 1. august. Earth Overshoot Day markerer den dato, hvor menneskehedens efterspørgsel efter økologiske ressourcer og tjenester i et givet år overstiger, hvad jorden kan regenerere i det pågældende år. For Danmark alene faldt datoen allerede d. 6. marts. Noget tyder på, at vi er nødt til at genoprette det metaboliske forhold til naturen. Hvordan gør vi det?

- REFERENCE: Matt Cooper, Workers' Library:
<https://www.workersliberty.org/story/2021-09-21/marx-environment-and-metabolic-rift>, 2021

golden ticket, 2016

muhammad 'ucup' yusuf

Akryl og offsetblæk på MDF-snit

VÆRK

AguaHoja, 2014–2020

neri oxman

Bio-arkitektur: værk af organiske materialer skabt med en 3D printer. Den er lavet af 5.740 nedfaldne blade, 6.500 æble-skræller og 3.135 rejeskaller.

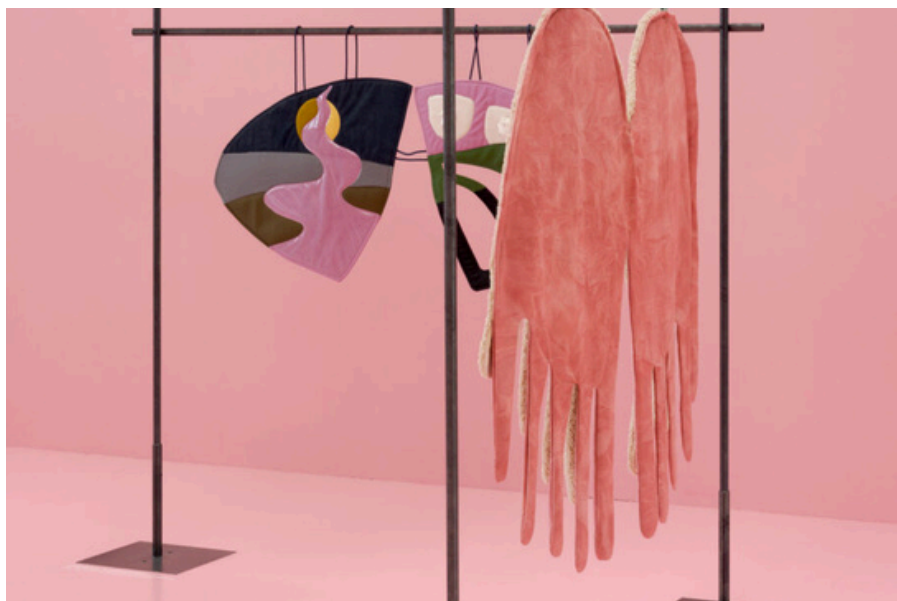
VÆRK

Gudernes lager, 2023

Hannah Toticki Anbert

På billedet ses: Til skytsenglen for uproductive fællesskaber (Til Højre) og Til skytsenglen for slidte landskaber (Til venstre). Uddrag af den danske kunstner Hannah Toticki Anberts udstilling på Copenhagen Contemporary

Værker skabt i stof monteret på metalstativ.

VÆRK

Neocolonial Landscape, 2016

miriam rudolph

Ætsning, fotoætsning og akvatinte

VÆRK

soleil Levant, 2017

Ai weiwei

Installation af redningsveste på Charlottenborg Kunsthalls facade mod Nyhavn. Værket består af en barrikadering af kunsthallens vinduer med mere end 3500 redningsveste opsamlet fra flygtninge, der er kommet i land på den græske ø Lesbos.

VÆRK

A tribe called gold, 2023

osborne macharia

Del af en fotoserie, der hylder fem forskellige afrikanske subkulturer, som har banet vejen for en ny generation af unge kreative på hele det afrikanske kontinent.

VÆRK

Green river, 1998

olafur Eliasson

Et vandopløseligt farvestof, der bruges til at teste havstrømme, blev hældt i floder i by- og landområder og gjorde floderne grønne.

VÆRK

Avante, 2001

dolorosa sinaga

bronzeskulptur, 46 x 18 x 35 cm

VÆRK

You are my sunshine, 2015

wangechi mutu

collagemaleri på papir

VÆRK

PRAKSISFORMER

Installationskunstner Annika Nilsson har tilrettelagt nogle øvelser indenfor de tre emner, som kan bruges som inspiration til undervisningen, og som kan tilpasses i forhold til den tid, du som underviser har til rådighed.

Billederne er fra testfasen, efteråret 2024, hvor elever fra billekunsthold på Campus Odsherred, FGU Holbæk og Billedkunstnerisk Grundkursus i Holbæk deltog og udstillede værkerne på Holbæk Bibliotek.

På de næste sider følger beskrivelse af de øvelser, som er udviklet til temaerne Minecraft, Made in og Beauty Business.

PRAKSIS

minecraft: Elektronik-mosaik

- er forbundet med tinminedrift i Indonesien.

Med de materialer, der bruges i vores moderne elektronik, skaber vi mosaikker og forunderlige kæder af forbindelser, der peger på den dybe tid, som disse materialer er en del af. På den måde opdager vi, hvor tæt vores egne kropslige netværk æstetisk set er forbundet med de globale netværk. Et SIM-kort skjuler spor af ældgamle forhistoriske dyr og massive geologiske processer. Vores hypermoderne verden er bygget på materialer, der er skabt gennem uendeligt langsomme processer.

materialer:

Gammel elektronik (må ikke udleveres fra genbrugspladser pga. GDPR, så eleverne skal selv tage det med), ledninger, opladere, radioer, mobiler, skærme m.m, A3 papir, grafitstifter, ståltråd.

kunstnerisk vinkel:

Tid, hurtig udskiftning af gammel tid (råmaterialer lagret i sten bliver til tiktok-videoer), hvori ligger forandringen til det bedre? Visuelle netværk. Vi laver collage af elektronikken i søgen på svar.

kunstneriske teknikker:

Mobil meditation: På store ark papir tegner vi med grafit omkredsen af vores mobil. Følg mobilens top med grafitstift - træk vejret ind, langs langsiden - pust ud. Ring efter ring danner et stort åndedrætsmønster.

Elektronik-mosaik: Gnubbe med grafitstift: aftryk af elektronik gennem papiret. Mobilportrætter. Mosaik bygges af ståltråd, der samler alle komponenter i ét stort fælles værk.

sensorisk viden:

Frontstage / backstage

Den metaboliske kløft: Fra forbrug til overforbrug

Nærhed vs. distance (Haptisk & optisk)

Drømme & teknologi

refleksioner:

Opsamling af følelser, tanker, drømme.

forløb:

- Start i sanserne. Bjerget af elektronik i midten. Se på det. Ser I tiden i det?
- Mobilmeditation: Vejtrækning og mobilomrids, vejtrækning og elektronikomrids, mobilportrætter.
- Refleksion over netværk, blodbaner, relationer og elektronikken.
- Vælg noget elektronik. Start mosaik. Gnubbegrafik af mobil og elektronik.

fakta:

Neurale netværk, globale netværk, elektronikkomponenter.

Landskaber

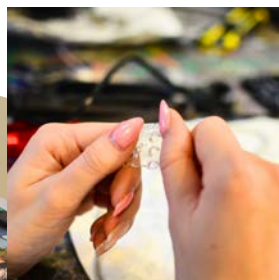
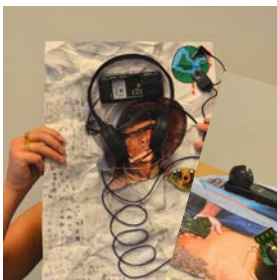

Bangka i Indonesien,
en mine til udvinding af tin

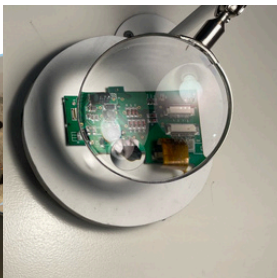
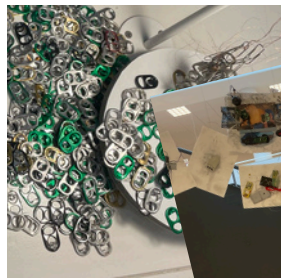

Agbogbloshie losseplads i Ghana:
et bjerg af elektronisk affald

Process

udstilling

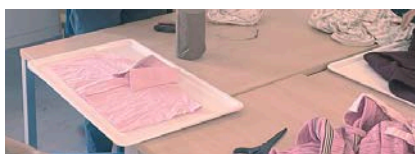

PRAKSIS

made in: utopisk Labelling

- er forbundet med tøjproduktion i Indien.

Vi bruger de mærker, der sidder på vores tøj. Dem, der fortæller os, hvad tøjet er lavet af, og hvor det er lavet. Vi skaber nye utopiske mærker og laver kunstinterventioner/tøj-happenings med genbrugstøj, hvor vi stempler ny poesi ind i det gamle. Hvor længe er noget nyt nyt? Og hvilke drømme drømmer du i de nye ting, du køber? Vores livsstil efterlader bjerge af forladte drømme, som vi håber, at tiden vil opløse.

materialer:

Genbrugstøj, med labels på, vi klipper stykker af tøjet ud og bearbejder området omkring label til nye vinkler og drømme for vores tøj og produktionen af det.

Gips, cement, plastikbakker til reliefstøbning, plastik til afdækning, handsker, spande, pinde til at røre.

kunstneriske teknikker:

- Idé 1: Bogstavsskabeloner til at skrive digte, råb, meninger, holdninger, ras og ris og ros osv. Evt. blege, sy, ..på området omkring labels og evt. resten af tøjet tøjet.
- Idé 2: Lave afstøbninger (relieffer) af vores tøj eller genbrugstøj. Hvad efterlader vi til fremtiden? Vores aflejringer som smukke efterdønninger. Støb tøjet ned i og eller læg det ovenpå og fjern det efter hærdning.
- Idé 3: Byintervention. Vi sætter nye labels i genbrugstøj med sikkerhedsnåle, i en på forhånd aftalt genbrugsbutik/tøjbutik.

Tøj meditation:

Med udgangspunkt i det tøj vi selv og eleverne har på, laver vi en rejse med det tøj. Hvordan føles tøjet at røre ved? Hvorfor har vi valgt det stykke tøj idag? Hvor har det været før os, før det havnede på vores krop, kan vi huske hvornår og hvor vi fik det fra? Af hvem? Hvor længe har vi haft det? Husker vi følelsen, drømmen der var i det stykke tøj for os? Og hvor ender det henne når vi ikke længere vil bære det? Hvad betyder det for os at bære, det vi bærer?

sensorisk viden:

Frontstage / backstage

Den metaboliske kløft : Fra forbrug til overforbrug

Normkritik: om at få øje på det, vi tager for givet

Staying with the trouble: Kontaminationsæstetik

refleksioner:

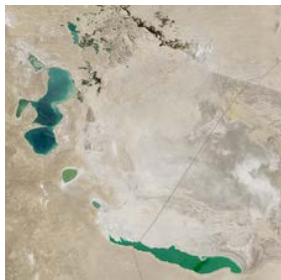
Opsamling af følelser, tanker, drømme.

Forløb:

Start i sanserne. Et lille tøjbjerg i midten af rummet. Begynd at klippe ud i det.

- At bære tøj meditation liggende i tøjet med lukkede øjne.
- At bære hinandens tøj.
- At sætte spor/afstøbninger.
- Dag 1: afstøbning af eget tøj
- Dag 2: bearbejdning af labels og tøj
- Dag 3: byintervention med genbrugsbutik.

Landskaber

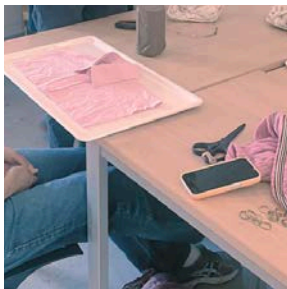

Aralsjøen, bl.a. udtørret på grund af bomuldsproduktion

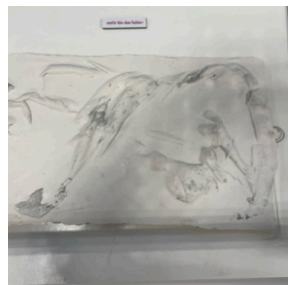
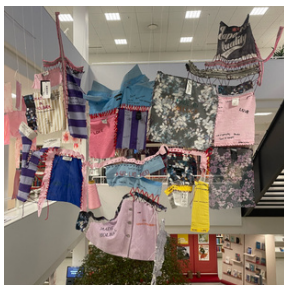
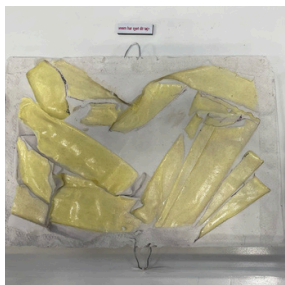

En ørken af kasseret tøj i Chile

Process

udstilling

PRAKSIS

Beauty Business: Kroppens topografi

- er forbundet med kosmetiske palmeolieprodukter fra Indonesien.

Palmemarker danner smukke topografiske linjer i landskabet, når man ser dem oppefra. De minder os om træets årringe, om vores egne blodkar og danner en rød tråd gennem kunstneriske processer, hvor vi arbejder med kroppen som landskab. Vi ser på verden gennem vores egne kropsaftryk: fingeraftryk, håndaftryk, læbeaftryk.

materialer:

Palmeolie og pigmenter, marmoreringsfarve og plastikbakker i A3 størrelse, pensler og glas til vand/farve. Papir. Rød touch. Billeder af landskaber (palmeolieplantager).

kunstneriske teknikker:

- Idé 1: Marmorering med dryp og med fokus på vejrtrækningen - som skaber selve mønstret vi laver vores aftryk i, fingeraftryk, læbeaftryk, håndaftryk, fodaftryk, aftryk af andet? Vi trykker os selv ned mod en flade. Vi lægger os fladt ned.
- Idé 2: Spejltryk med palmeolie+pigment (inkl. håndmassage) Oliemaleri med palmeolie og pigmenter, vi blander sammen, masserer papiret og bearbejder i cirkler på store ark papir. Øvelser med landskabskort over monokultur, over palmeoliefelter, over skov, over by, over?
- Idé 3: 'Selfies over grænsen': Sminkesessioner, hvor sminken sidder lidt ved siden af..portrætter af eleverne med den sminke på. Hvor lidt skal man ramme ved siden af før man er helt forkert?

beauty meditation:

Vejrtrækning, at trække vejret, trække ind og puste ud, at tage imod og at give videre, at få ilt, at få luft, med hjælp af planter og træer, åndedrættet danner cirkler ud fra os, der rammer alt omkring. Åndedrættet afspejler sig i mønstret på papiret, såsom lunger, blade og blodkar.

sensorisk viden:

Goffman: front stage / back stage

Nærhed vs. distance (Haptisk & optisk)

Normkritik

Staying with the trouble: Kontaminationsæstetik

refleksioner:

Opsamling af følelser, tanker, drømme.

forløb:

Start i sanserne.

- Dag 1: Palmeolie-håndmassage. Massage af papir med olie og pigmenter. Spejltryk.
- Dag 2: Marmoreringer med åndedræt.

Landskaber

skovrydning fra palmeolie-plantage i Indonesien

Fingeraftryk

PROCESS

udstilling

